

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 18 grudnia 2008 r. *

W sprawach połączonych C-101/07 P i C-110/07 P

mających za przedmiot dwa odwołania w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości, wniesione odpowiednio w dniach 20 i 19 lutego 2007 r.,

Coop de France bétail et viande, dawniej Fédération nationale de la coopération bétail et viande (FNCBV), z siedzibą w Paryżu (Francja), reprezentowana przez adwokata M. Ponsarda, z adresem do doręczeń w Luksemburgu (C-101/07 P),

Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles (FNSEA), z siedzibą w Paryżu,

Fédération nationale bovine (FNB), z siedzibą w Paryżu,

Fédération nationale des producteurs de lait (FNPL), z siedzibą w Paryżu,

* Język postępowania: francuski.

Jeunes agriculteurs (JA), z siedzibą w Paryżu,

reprezentowani przez adwokatów V. Ledoux oraz B. Neouze'a (C-110/07 P),

wnoszący odwołanie,

w której drugą stroną są:

Komisja Wspólnot Europejskich, reprezentowana przez A. Bouqueta oraz X. Lewisa, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

Republika Francuska, reprezentowana przez G. de Bergues'a oraz S. Ramet, działających w charakterze pełnomocników,

interwenient w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: A. Rosas, prezes izby, A. Ó Caoimh, J.N. Cunha Rodrigues, J. Klučka i U. Lohmus (sprawozdawca), sędziowie,

rzecznik generalny: J. Mazák,
sekretarz: R. Grass,

uwzględniając procedurę pisemną,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 17 kwietnia 2008 r.,

uwzględniając postanowienie z dnia 2 października 2008 r. o otwarciu procedury ustnej na nowo,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 16 października 2008 r.,

wydaje następujący

Wyrok

¹ W swoich odwołaniach Coop de France bétail et viande (związek hodowców i wytwórców mięsa), dawniej Fédération nationale de coopération bétail et viande

(zwana dalej „FNCBV”) (C-101/07 P) oraz Fédération nationale des syndicats d’exploitants agricoles (krajowa federacja związków zawodowych rolników, zwana dalej „FNSEA”), Fédération nationale bovine (krajowa federacja hodowców bydła, zwana dalej „FNB”), Fédération nationale des producteurs de lait (krajowa federacja producentów mleka, zwana dalej „FNPL”) i Jeunes agriculteurs (młodzi rolnicy, zwani „JA”) (C-110/07 P) wnoszą o uchylenie wyroku Sądu Pierwszej Instancji Wspólnot Europejskich wydanego w dniu 13 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych T-217/03 i T-245/03 FNCBV i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-4987 (zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”), w którym Sąd z jednej strony obniżył grzywnę, którą nałożyła na nich Komisja Wspólnot Europejskich decyzją 2003/600/WE z dnia 2 kwietnia 2003 r. dotyczącą postępowania na podstawie art. 81 traktatu WE (sprawa COMP/C.38.279/F3 — Francuska wołowina i cielęcina) (Dz.U. L 209, s. 12, zwaną dalej „sporną decyzją”), z drugiej zaś strony oddalił w pozostałym zakresie skargę zmierzającą do stwierdzenia nieważności tej decyzji.

Ramy prawne

- 2 Artykuł 15 ust. 2 rozporządzenia Rady nr 17 z dnia 6 lutego 1962 r., pierwszego rozporządzenia wprowadzającego w życie art. [81] i [82] traktatu (Dz.U. 1962, 13, s. 204) stanowi:

„2. Komisja może nałożyć, w drodze decyzji, na przedsiębiorstwa i związki przedsiębiorstw kary pieniężne [grzywny] w wysokości 1000–1 000 000 jednostek rozliczeniowych albo ponad tę kwotę do dziesięciu procent wartości osiągniętego w poprzednim roku gospodarczym [obrachunkowym] obrotu każdego z przedsiębiorstw uczestniczących w naruszeniu, jeśli umyślnie lub przez niedbalstwo:

- a) naruszają art. [81] ust. 1 [WE] lub art. [82] WE;

b) naruszają obowiązki nałożone zgodnie z art. 8 ust. 1.

Przy ustalaniu wysokości kary pieniężnej [grzywny] należy uwzględnić, oprócz wagi naruszenia, również okres trwania tego naruszenia”.

³ Zgodnie z pkt 5 lit. c) komunikatu Komisji zatytułowanego „Wytyczne w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Węgla i Stali” (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, zwanego dalej „wytycznymi”):

„W przypadkach dotyczących związków przedsiębiorstw, podejmowane decyzje, na ile to możliwe, powinny być adresowane [do poszczególnych przedsiębiorstw należących do związku] oraz grzywny nakładane na poszczególne przedsiębiorstwa należące do związku.

Gdy nie jest to możliwe (np. gdy związek składa się z kilku tysięcy przedsiębiorstw) oraz z wyjątkiem przypadków objętych traktatem [EWWiS], całościowa grzywna nałożona na związek przedsiębiorstw, obliczona zgodnie z zasadami zarysowanymi powyżej, powinna odpowiadać ogólnej kwocie indywidualnych grzywien, które mogłyby być nałożone na każdego z członków związku”.

⁴ Artykuł 1 rozporządzenia Rady nr 26 z dnia 4 kwietnia 1962 r. dotyczącego stosowania niektórych reguł konkurencji w odniesieniu do produkcji rolnej i handlu produktami rolnymi (Dz.U. 1962, 30, s. 993) stanowi, że art. 81–86 WE, jak również przepisy ustanowione w celu ich wykonania, z zastrzeżeniem przepisów art. 2 tego rozporządzenia, mają zastosowanie do wszystkich porozumień, decyzji i praktyk, o których mowa w art. 81 ust. 1 WE i art. 82 WE, dotyczących produkcji lub handlu

produktami wyszczególnionymi w załączniku I do traktatu WE, w tym w szczególności żywych zwierząt oraz mięsa i jadalnych podrobów.

- 5 Artykuł 2 ust.1 tego rozporządzenia stanowi, co następuje:

„Artykuł [81] ust. 1 [WE] nie ma zastosowania do tych porozumień, decyzji i praktyk, o których mowa w poprzednim artykule, które stanowią integralną część krajowej organizacji rynku lub są niezbędne do osiągnięcia celów określonych w art. [33 WE]. W szczególności nie ma on zastosowania do porozumień, decyzji i praktyk rolników, zrzeszeń rolników czy też związków takich zrzeszeń należących do jednego państwa członkowskiego, które zajmują się produkcją czy też sprzedażą produktów rolnych lub korzystają ze wspólnych urządzeń do przechowywania, obróbki lub przetwarzania produktów rolnych, oraz w oparciu o niego nie istnieje obowiązek stosowania jednolitych cen, o ile Komisja nie stwierdzi, że skutkiem tego jest wykluczenie konkurencji lub zagrożenie realizacji celów art. [33 WE]”.

Okoliczności leżące u podstaw sporów

- 6 Okoliczności leżące u podstaw skarg wniesionych do Sądu, tak jak zostały one przedstawione w zaskarżonym wyroku, można dla celów niniejszego wyroku streścić w następujący sposób.

- 7 FNCBV, skarżąca w sprawie C-101/07 P, zrzesza 300 spółdzielni producentów z sektora hodowli bydła, trzody chlewnej i owiec oraz około trzydziestu grup lub przedsiębiorstw uboju i przetwórstwa mięsa we Francji.
- 8 Skarżący w sprawie C-101/07 P, czyli FNSEA, FNB, FNPL oraz JA, są związkami zawodowymi prawa francuskiego. FNSEA jest głównym francuskim związkiem zawodowym rolników. Pod względem terytorialnym składa się on z lokalnych związków zawodowych zrzeszonych w federacjach lub departamentalnych zrzeszeniach związków zawodowych rolników (zwanym dalej „FDSEA”). FNSEA grupuje ponadto 33 wyspecjalizowane zrzeszenia reprezentujące interesy każdego działu produkcji, w tym FNB i FNPL. JA reprezentuje rolników w wieku poniżej 35 lat. Aby przystąpić do lokalnego centrum JA, należy przystąpić do lokalnego związku zawodowego należącego do FDSEA.
- 9 W następstwie wykrycia w kilku państwach członkowskich począwszy od października 2000 r. nowych przypadków gąbczastej encefalopatii bydła, zwanej „chorobą szalonych krów”, jak również przypadków pryszczycy wśród stad owiec w Zjednoczonym Królestwie, instytucje wspólnotowe przyjęły całą serię środków w celu sprostania utracie zaufania konsumentów, która spowodowała zmniejszenie spożycia mięsa.
- 10 Tym samym zakres zastosowania środków interwencyjnych, mających na celu wycofanie z rynku pewnej ilości wołowiny celem ustabilizowania podaży względem popytu, został poszerzony i wprowadzono w życie system skupu żywych zwierząt oraz system skupu tusz i półtuszy w drodze przetargu, zwany „specjalnym systemem skupu”. Poza tym Komisja zezwoliła kilku państwom członkowskim, w tym Republice Francuskiej, na przyznanie sektorowi bydła dotacji.

- 11 We wrześniu i październiku 2001 r. stosunki między hodowcami a ubojniami we Francji były szczególnie napięte, a wymienione wyżej środki zostały przez rolników ocenione jako niewystarczające. Grupy hodowców dokonywały nielegalnych zatrzymań ciężarówek celem skontrolowania pochodzenia transportowanego mięsa i przeprowadzały blokady ubojni. Działania te prowadziły czasem do niszczenia wyposażenia i mięsa. W zamian za odblokowanie ubojni manifestujący hodowcy żądali ze strony ubojni podjęcia zobowiązań, w szczególności zawieszenia przywozu i zastosowania ogólnego cennika zwanego „związkowym”.
- 12 W październiku 2001 r. odbyło się kilka spotkań pomiędzy federacjami reprezentującymi hodowców bydła, a mianowicie FNSEA, FNB, FNPL i JA, oraz federacjami reprezentującymi ubojnie, a mianowicie Fédération nationale de l'industrie et des commerces en gros des viandes (krajową federacją przemysłu mięsnego i handlu hurtowego mięsem, zwaną dalej „FNICGV”) i FNCBV. W wyniku spotkania w dniu 24 października 2001 r. zorganizowanego na wniosek francuskiego ministra rolnictwa zawarte zostało między tymi sześcioma federacjami porozumienie federacji hodowców i ubojni w zakresie cennika cen minimalnych — cena skupu bydła przeznaczonego do uboju (zwanego dalej „porozumieniem z dnia 24 października 2001 r.”). W dniu 30 października 2001 r. Komisja skierowała do władz francuskich pismo z prośbą o informacje dotyczące tego porozumienia.
- 13 Porozumienie z dnia 24 października 2001 r. składało się z dwóch części. Pierwsza to zobowiązanie do tymczasowego zawieszenia przywozu, które nie czyniło rozróżnienia między rodzajami wołowiny i cielęciny. Drugą stanowiło zobowiązanie do stosowania cennika skupu bydła przeznaczonego do uboju, to jest bydła przeznaczonego do reprodukcji albo bydła mlecznego, którego warunki zostały określone w tym porozumieniu. Obejmowało ono wykaz cen za kilogram tuszy dla niektórych kategorii krów oraz metodę obliczania ceny mającą zastosowanie do innych kategorii, zwłaszcza w zależności od specjalnej ceny skupu ustalonej przez władze wspólnotowe. Porozumienie to miało wejść w życie w dniu 29 października 2001 r. i miało być stosowane do końca listopada 2001 r.

- 14 W dniu 9 listopada 2001 r. władze francuskie odpowiedziały na żądanie udzielenia informacji wystosowane przez Komisję w dniu 30 października 2001 r.
- 15 W dniu 9 listopada 2001 r. Komisja na podstawie art. 11 rozporządzenia nr 17 zwróciła się także do FNSEA, FNB, FNPL, JA oraz do FNICGV z żądaniem udzielenia informacji. Ponieważ Komisja nie była świadoma faktu, że FNCBV również była sygnatariuszem porozumienia z dnia 24 października 2001 r., nie skierowała do niej tego żądania. Pięć zainteresowanych federacji odpowiedziało w dniach 15 i 23 listopada 2001 r.
- 16 W dniu 19 listopada 2001 r. przewodniczący FNICGV poinformował przewodniczącego FNSEA, iż czuje się w obowiązku przełożyć na ten dzień końcową datę stosowania porozumienia z dnia 24 października 2001 r., początkowo przewidzianą na dzień 30 listopada 2001 r.
- 17 W dniu 26 listopada 2001 r. Komisja skierowała do sześciu federacji będących sygnatariuszami porozumienia z dnia 24 października 2001 r. pismo ostrzegawcze, wskazując, iż znane jej okoliczności faktyczne wskazywały na istnienie naruszenia wspólnotowych reguł konkurencji, oraz wzywając je do przedstawienia najpóźniej do dnia 30 listopada 2001 r. ich uwag i propozycji. Komisja wskazała w tym piśmie, że „[w] razie nieprzedstawienia satysfakcjonujących propozycji w tym terminie, rozważy ona wszczęcie postępowania zmierzającego do stwierdzenia tych naruszeń i nakazania ich zaprzestania w przypadku przedłużenia porozumienia [z dnia 24 października 2001 r.]. Postępowanie to może w stosownym przypadku prowadzić do nałożenia grzywnien”. Federacje odpowiedziały Komisji, uściślając, że obowiązywanie porozumienia zakończy się w dniu 30 listopada 2001 r. i że porozumienie nie zostanie przedłużone.
- 18 W dniu 17 grudnia 2001 r. Komisja na podstawie art. 14 ust. 3 rozporządzenia nr 17 przeprowadziła kontrolę w pomieszczeniach FNSEA oraz FNB w Paryżu oraz

w położonych w tym mieście pomieszczeniach FNICGV, zgodnie z art. 14 ust. 2 rzeczonego rozporządzenia.

- 19 W dniu 24 czerwca 2002 r. Komisja skierowała do sześciu federacji będących sygnatariuszami porozumienia z dnia 24 października 2001 r. pismo w sprawie przedstawienia zarzutów. Federacje przedstawiły swoje uwagi pisemne między dniem 23 września a 4 października 2002 r. Przesłuchanie federacji odbyło się w dniu 31 października 2002 r. W dniu 10 stycznia 2003 r. Komisja wysłała do rzeczonych federacji żądanie udzielenia informacji w rozumieniu art. 11 rozporządzenia nr 17. Zażądała od nich w szczególności przedstawienia całkowitej kwoty i podziału dochodów każdej federacji w zależności od ich źródła oraz ich bilansów za lata 2001 i 2002, jak również wysokości obrotów całkowitych, jak również tych związanych z produkcją wołowiny lub uboju wołowego ich członków bezpośrednich i pośrednich za ostatni dostępny rok obrachunkowy. Skarżący odpowiedzieli pismami z dnia 22, 24, 27 i 30 stycznia 2003 r.
- 20 W dniu 2 kwietnia 2003 r. Komisja wydała sporną decyzję, której adresatami były skarżące federacje i FNICGV.
- 21 Zgodnie z tą decyzją federacje te naruszyły art. 81 ust. 1 WE poprzez zawarcie porozumienia z dnia 24 października 2001 r. mającego na celu ustalanie minimalnych cen skupu pewnych kategorii wołowiny i zawieszenie przywozu wołowiny i cielęciny do Francji, jak również poprzez zawarcie, między końcem listopada i początkiem grudnia 2001 r., ustnego porozumienia w tym samym celu (zwanego dalej „porozumieniem ustnym”) mającego zastosowanie od dnia wygaśnięcia porozumienia z dnia 24 października 2001 r.
- 22 W motywach 135–149 spornej decyzji Komisja uznała, że porozumienie z dnia 24 października 2001 r. i porozumienie ustne nie były konieczne do osiągnięcia celów wspólnej polityki rolnej, o których mowa w art. 33 WE, i wykluczyła stosowanie w tym

przypadku wyłączenia przewidzianego w rozporządzeniu nr 26 dla niektórych czynności związanych z produkcją i wprowadzaniem do obrotu produktów rolnych. Ponadto porozumienia te nie znajdowały się wśród środków określonych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 1254/1999 z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie wspólnej organizacji rynku wołowiny i cielęciny (Dz.U. L 160, s. 21) czy też w aktach wykonawczych do tego rozporządzenia. Komisja uznała wreszcie, że środki przyjęte na podstawie rzeczonych porozumień nie były proporcjonalne do celów, których realizacji rzekomo miały służyć.

23 Zgodnie ze sporną decyzją naruszenie rozpoczęło się w dniu 24 października 2001 r. i trwało co najmniej do dnia 11 stycznia 2002 r., kiedy wygasło ostatnie lokalne i zawarte na podstawie krajowego zobowiązania porozumienie, o którym Komisja wiedziała.

24 Zważywszy na charakter i rozmiar właściwego rynku geograficznego, naruszenie zostało uznane za bardzo poważne. W celu określenia stopnia odpowiedzialności każdej skarżącej federacji Komisja wzięła po uwagę stosunek pomiędzy wysokością rocznych składek pobieranych przez główną federację rolną, czyli FNSEA, a wysokością składek pobieranych przez każdą z pozostałych federacji. W związku z tym, że naruszenie było krótkotrwałe, Komisja nie zwiększyła z tego tytułu kwoty podstawowej.

25 Komisja uwzględniła następnie wobec skarżących federacji szereg okoliczności obciążających:

— podniosła o 30% wysokość nałożonych na FNSEA, FNB i JA grzywien, ponieważ ich członkowie użyli przemocy w celu nakłonienia federacji ubojni do przyjęcia porozumienia z dnia 24 października 2001 r.;

- uznała odnośnie do wszystkich skarżących federacji za okoliczność obciążającą potajemne realizowanie tego porozumienia po skierowaniu do nich przez Komisję pisma ostrzegawczego z dnia 26 listopada 2001 r. i zastosowała wobec nich podwyżkę grzywny w wysokości 20%;
- uwzględniła dominującą rolę odgrywaną podobno przez FNB w przygotowaniu i wprowadzeniu w życie naruszenia, podnosząc o 30% grzywnę nałożoną na tę federację.

26 Poza tym Komisja uwzględniła różne okoliczności łagodzące:

- mając wzgląd na bierną lub naśladowczą postawę FNPL, obniżyła wysokość jej grzywny o 30%;
- odnośnie do FNCBV uwzględniła ona, po pierwsze, przychylną interwencję francuskiego ministra rolnictwa na rzecz zawarcia porozumienia z dnia 24 października 2001 r. (obniżenie o 30%), a po drugie, bezprawne blokowanie przez rolników budynków jej członków (kolejne obniżenie o 30%).

27 Poza tym na podstawie pkt 5 lit. b) wytycznych Komisja wzięła pod uwagę szczególne okoliczności niniejszej sprawy, w szczególności kontekst gospodarczy związany z kryzysem sektora, i zmniejszyła o 60% kwoty grzywien wynikające z zastosowania wyżej wspomnianych podwyżek i obniżek.

28 Sentencja spornej decyzji zawiera w szczególności następujące postanowienia:

„Artykuł 1

[FNSEA], [FNB], [FNPL], [JA], [FNICGV] oraz [FNCBV] naruszyły art. 81 ust. 1 [WE], zawierając w dniu 24 października 2001 r. porozumienie mające na celu zawieszenie przywozu wołowiny i cielęciny do Francji i ustalenie minimalnych cen na niektóre kategorie zwierząt oraz zawierając pod koniec listopada i na początku grudnia 2001 r. ustne porozumienie o podobnym celu.

Naruszenie rozpoczęło się w dniu 24 października 2001 r. i wywierało skutki co najmniej do dnia 11 stycznia 2002 r.

Artykuł 2

Federacje, o których mowa w art. 1, zaprzestaną bezzwłocznie naruszenia określonego w tym artykule, jeśli jeszcze tego nie uczyniły, i powstrzymają się w przyszłości od zawierania wszelkich porozumień mogących mieć identyczny lub podobny cel lub skutek.

Artykuł 3

Nakłada się następujące grzywny:

- FNSEA: 12 mln EUR,
- FNB: 1,44 mln EUR,
- JA: 600 000 EUR,
- FNPL: 1,44 mln EUR,
- FNICGV: 720 000 EUR,
- FNCBV: 480 000 EUR” [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z tej decyzji poniżej].

Skargi wniesione do Sądu i zaskarżony wyrok

²⁹ Pismami złożonymi w sekretariacie Sądu odpowiednio w dniach 19 i 20 czerwca 2003 r. FNCBV z jednej strony oraz FNSEA, FNB, FNPL i JA z drugiej strony wniosły dwie skargi zmierzające do stwierdzenia nieważności spornej decyzji oraz, tytułem żądania ewentualnego, do uchylenia grzywien, które zostały na nich nałożone lub do obniżenia ich kwot. Skarga wniesiona w dniu 7 lipca 2003 r. przez FNICGV została odrzucona przez Sąd postanowieniem z dnia 9 listopada 2004 r. jako niedopuszczalna.

30 Republika Francuska została dopuszczona postanowieniami z dnia 6 listopada 2003 r. do udziału w każdej z tych dwóch spraw w charakterze interwenienta popierającego żądania skarżących federacji. Obie sprawy zostały połączone postanowieniem z dnia 3 kwietnia 2006 r.

31 W zaskarżonym wyroku Sąd:

— obniżył do 360 000 EUR grzywnę nałożoną na FNCBV, skarżącą w sprawie T-217/03;

— obniżył grzywny nałożone na federacje skarżące w sprawie T-245/03 do 9 000 000 EUR dla FNSEA, do 1 080 000 EUR dla FNB, do 1 080 000 EUR dla FNPL oraz do 450 000 EUR dla JA;

— oddalił skargi w pozostałym zakresie;

— obciążył skarżące federacje własnymi kosztami związanymi z postępowaniem głównym oraz trzema czwartymi kosztów Komisji związanych z tym postępowaniem;

- obciążył Komisję jedną czwartą własnych kosztów związanych z postępowaniem głównym oraz całością kosztów związanych z postępowaniami w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych;

- orzekł, że interwenient, Republika Francuska, pokrywa własne koszty.

Postępowanie przed Trybunałem

³² Decyzją z dnia 29 stycznia 2008 r. Trybunał przydzielił obie sprawy trzeciej izbie, w składzie A. Rosas, prezes trzeciej izby, U. Løhmus (sprawozdawca), J. Klučka, A. Ó Caoimh i P. Lindh, sędziowie. Ponieważ żadna ze stron nie wносиła o wysłuchanie jej uwag ustnych, Trybunał postanowił o rozstrzygnięciu sprawy bez przeprowadzania rozprawy. Rzecznik generalny przedstawił swoją opinię podczas posiedzenia w dniu 17 kwietnia 2008 r., w którego następstwie zamknięto procedurę ustną.

³³ Ze względu na to, że P. Lindh nie mogła uczestniczyć w obradach, trzecia izba zgodnie z art. 61 regulaminu, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, zarządziła otwarcie procedury ustnej na nowo w celu jej zastąpienia stosownie do art. 11e akapit pierwszy regulaminu przez sędziego, zgodnie z porządkiem list, o których mowa w art. 11c § 2 regulaminu, w tym przypadku przez J.N. Cunhę Rodriguesa.

34 Po zakończeniu posiedzenia w dniu 16 października 2008 r., na którym rzecznik generalny przedstawił opinię, procedura ustna została zamknięta.

Żądania stron postępowania odwoławczego

35 W sprawie C-101/07 P FNCBV wnosi do Trybunału o:

- uchylenie zaskarżonego wyroku;

- stwierdzenie nieważności spornej decyzji;

- tytułem żądania ewentualnego, obniżenie kwoty grzywny ustalonej w zaskarżonym wyroku na 360 000 EUR, oraz

- w każdym razie, obciążenie Komisji całością kosztów związanych z postępowaniem głównym przed Sądem i przed Trybunałem.

36 W sprawie C-110/07 P FNSEA, FNB, FNPL i JA wnoszą do Trybunału o:

- uchylene zaskarżonego wyroku;

- stwierdzenie nieważności spornej decyzji;

- tytułem żądania ewentualnego, obniżenie kwoty grzywien ustalonych w zaskarżonym wyroku na 9 000 000 EUR dla FNSEA, 1 080 000 EUR dla FNB, 1 080 000 EUR dla FNPL i 450 000 EUR dla JA, oraz

- w każdym razie, obciążenie Komisji całością kosztów, jakie ponieśli oni w ramach postępowania przed Sądem i przed Trybunałem.

37 Republika Francuska wnosi do Trybunału o uwzględnienie obu odwołań i uchylene zaskarżonego wyroku.

38 Komisja wnosi o oddalenie obu odwołań i o obciążenie federacji wnoszących odwołanie kosztami.

W przedmiocie odwołań

³⁹ Po wysłuchaniu stron i rzecznika generalnego w tej kwestii sprawy C-101/07 P i C-110/07 P zostały połączone ze względu na istniejące między nimi powiązanie postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 18 kwietnia 2007 r. do łącznego rozpoznania w procedurze pisemnej i ustnej oraz do wydania wyroku zgodnie z art. 43 regulaminu.

Zarzuty odnoszące się do uchylecia zaskarżonego wyroku

⁴⁰ Na poparcie swojego odwołania FNCBV podnosi pięć zarzutów zmierzających do uchylecia zaskarżonego wyroku i stwierdzenia nieważności spornej decyzji, w tym zarzuty składające się z kilku części:

- zarzut pierwszy jest oparty na naruszeniu prawa przez Sąd, ponieważ nie stwierdził on naruszenia przez Komisję prawa do obrony w wystosowanym przez nią piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów (pkt 217–225 zaskarżonego wyroku);

- zarzut drugi jest oparty na przeinaczeniu przez Sąd pewnych dowodów, a mianowicie:

- odręcznych notatek dyrektora FNB dotyczących spotkania w dniu 29 listopada 2001 r. (pkt 169–174 zaskarżonego wyroku);

- oświadczenia wiceprzewodniczącego FNB z dnia 4 grudnia 2001 r. złożonego *Vendée agricole* (pkt 176 zaskarżonego wyroku);

- bieżącej notatki Fédération vendéenne des producteurs (wandejskiej federacji producentów) z dnia 5 grudnia 2001 r. (pkt 177 zaskarżonego wyroku);

- notatki informacyjnej FNPL z dnia 10 grudnia 2001 r. (pkt 179 zaskarżonego wyroku), oraz

- niektórych fragmentów odręcznych notatek dyrektora FNB dotyczących spotkania w dniu 5 grudnia 2001 r. (pkt 180 zaskarżonego wyroku);

- zarzut trzeci jest oparty na naruszeniu prawa przy dokonywaniu oceny dowodu udziału FNCBV w porozumieniu ustnym, gdyż:
  - Sąd naruszył prawo, dokonując kwalifikacji prawnej udziału tej federacji w tym porozumieniu, i

— istnieje sprzeczność w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku między uznaniem tego udziału i zastosowaniem przemocy wobec rzeczowej federacji;

— zarzut czwarty, przedstawiony pomocniczo, jest oparty na tym, że porozumienie z dnia 24 października 2001 r. i porozumienie ustne nie mają antykonkurencyjnego charakteru, gdyż Sąd naruszył prawo, kwalifikując porozumienie z dnia 24 października 2001 r. jako antykonkurencyjne i nie uwzględniając skutków przedłużenia tego porozumienia, oraz

— zarzut piąty jest oparty na naruszeniu prawa przez Sąd przy stosowaniu art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 ze względu na:

— naruszenie obowiązku uzasadnienia i

— wewnętrzną sprzeczność uzasadnienia.

⁴¹ FNCBV podnosi ponadto zarzut szósty zmierzający do uchylenia w części zaskarżonego wyroku i obniżenia kwoty nałożonej na nią grzywny, oparty na naruszeniu prawa przez Sąd przy stosowaniu art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17.

42 Na poparcie swojego odwołania FNSEA, FNB, FNPL i JA podnoszą cztery następujące zarzuty:

- zarzut pierwszy jest oparty na przeinaczeniu dowodów, jako że Sąd nie uwzględnił dwóch istotnych dowodów świadczących o tym, że porozumienie z dnia 24 października 2001 r. nie zostało przedłużone poza dzień 30 listopada 2001 r. (pkt 159–190 zaskarżonego wyroku);

- zarzut drugi jest oparty na naruszeniu prawa do obrony, gdyż Sąd uznał pismo w sprawie przedstawienia zarzutów wystosowane przez Komisję za wystarczająco jasne i precyzyjne (pkt 217–225 zaskarżonego wyroku);

- zarzut trzeci jest oparty na naruszeniu art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, jako że Sąd uwzględnił zsumowane obroty członków federacji wnoszących odwołanie w celu stwierdzenia, że grzywny nałożone przez Komisję nie przekraczają pułapu określonego w tym przepisie (pkt 312–334 zaskarżonego wyroku), i

- zarzut czwarty jest oparty na naruszeniu zasady zakazu kumulacji sankcji i zasady proporcjonalności sankcji, jako że Sąd nałożył na każdą z federacji odrębną grzywnę, uwzględniając zsumowane obroty ich wspólnych członków (pkt 340–346 zaskarżonego wyroku).

W przedmiocie zarzutu pierwszego podniesionego przez FNCBV i w przedmiocie zarzutu drugiego podniesionego przez FNSEA, FNB, FNPL i JA, opartych na naruszeniu prawa, jako że Sąd odmówił uznania naruszenia prawa do obrony popełnionego przez Komisję w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów

43 Odpowiednio, w zarzutach pierwszym i drugim FNCBV z jednej strony i FNSEA, FNB, FNPL i JA z drugiej strony podnoszą, że w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja ograniczyła się do wskazania zasadniczych okoliczności faktycznych i prawnych mogących prowadzić do nałożenia grzywny, takich jak waga i czas trwania domniemanego naruszenia oraz popełnienie go umyślnie lub przez niedbalstwo, podczas gdy — wbrew temu, co orzekł Sąd — powinna ona była wspomnieć, że ewentualna grzywna zostanie obliczona z uwzględnieniem wysokości obrotów ich członków.

44 Te dwa zarzuty nie mogą zostać uwzględnione.

45 Z pkt 219 zaskarżonego wyroku wynika bowiem, że argument, jakoby Komisja powinna była wspomnieć w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, że ewentualna grzywna zostanie obliczona z uwzględnieniem wysokości obrotów członków federacji wnoszących odwołanie, został już przedstawiony przed Sądem, który go słusznie oddalił w pkt 224 tego wyroku na podstawie orzecznictwa Trybunału przypomnianego w pkt 222 i 223 tego wyroku.

46 I tak w pkt 221 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził, że to na etapie wydawania spornej decyzji Komisja wzięła pod uwagę wysokość obrotów podstawowych członków federacji wnoszących odwołanie w celu zbadania, czy nałożone grzywny nie przekraczają pułapu w wysokości 10% wprowadzonego przez art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17.

47 Otóż — jak wskazał Sąd — z orzecznictwa Trybunału wynika, iż udzielenie na etapie pisma w sprawie przedstawienia zarzutów wskazówek dotyczących wysokości przewidywanych grzywien, dopóki nie umożliwiono przedsiębiorstwu przedstawienia uwag na temat postawionych im zarzutów, oznaczałoby uprzedzenie w sposób niewłaściwy decyzji Komisji (wyrok z dnia 7 czerwca 1983 r. w sprawach połączonych od 100/80 do 103/80 *Musique Diffusion française i in. przeciwko Komisji*, Rec. s. 1825, pkt 21).

48 Na poparcie swojego zarzutu FNCBV oraz FNSEA, FNB, FNPL i JA twierdzą ponadto, że ciążący na Komisji obowiązek wskazania w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, jak zostanie obliczona ewentualna grzywna, jest tym bardziej oczywisty, że odstąpiła ona od swej zwyczajowej metody stosowanej do obliczania grzywien, co zostało uznane przez Sąd w pkt 237 zaskarżonego wyroku. Z uwagi na to, że te federacje nie miały możliwości przewidzenia takiej zmiany metody i w związku z tym nie mogły się bronić w tym zakresie, Sąd powinien był uznać, iż Komisja dopuściła się naruszenia prawa do obrony w wystosowanym przez siebie piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów.

49 Niemniej jednak z utrwalonego orzecznictwa Trybunału przypomnianego przez Sąd w pkt 218 zaskarżonego wyroku wynika, że jeśli Komisja wskazuje wyraźnie w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, że zbada, czy należy nałożyć grzywny na dane przedsiębiorstwa, i jeśli wymienia zasadnicze okoliczności faktyczne i prawne, które mogą prowadzić do nałożenia grzywny, takie jak waga i czas trwania domniemanego naruszenia oraz okoliczność, czy zostało ono popełnione „umyślnie lub przez niedbalstwo”, czyni ona zadość obowiązkowi poszanowania prawa przedsiębiorstw do bycia wysłuchanym. W ten sposób Komisja podaje im informacje, które są niezbędne do obrony nie tylko przed stwierdzeniem naruszenia, ale także przed nałożeniem grzywny (zob. podobnie w szczególności wyrok z dnia 28 czerwca 2005 r. w sprawach połączonych C-189/02 P, C-202/02 P, od C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P *Dansk Rørindustri i in. przeciwko Komisji*, Zb.Orz. s. I-5425, pkt 428).

- 50 W odniesieniu do uwzględnienia obrotów członków federacji wnoszących odwołanie w celu obliczenia grzywien wystarczy stwierdzić, że taka praktyka Komisji nie jest nowa i została uznana przez sądy wspólnotowe (zob. w szczególności wyrok Trybunału z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-298/98 P Finnboard przeciwko Komisji, Rec. s. I-10157, pkt 66; wyrok Sądu z dnia 23 lutego 1994 r. w sprawach połączonych T-39/92 i T-40/92 CB i Europay przeciwko Komisji, Rec. s. II-49, pkt 139). Wbrew temu, co twierdzą federacje wnoszące odwołanie, nie było zatem zmiany metody po stronie Komisji, która uzasadniałaby uczynienie szczególnej wzmianki w tym względzie w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów.
- 51 Sąd nie naruszył zatem prawa, dochodząc do wniosku, iż Komisja nie naruszyła prawa do obrony przysługującego FNCBV, jak również FNSEA, FNB, FNPL i JA poprzez to, że nie wskazała w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, iż zamierza uwzględnić obroty ich członków w celu sprawdzenia poszanowania pułapu 10% ustalonego w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17.
- 52 Wobec tego zarzut pierwszy podniesiony przez FNCBV i zarzut drugi podniesiony przez FNSEA, FNB, FNPL i JA należy oddalić jako bezzasadne.

W przedmiocie zarzutu drugiego podniesionego przez FNCBV opartego na przeinaczeniu przez Sąd pewnych dowodów

- 53 W zarzucie drugim FNCBV utrzymuje, że ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd są nieprawidłowe pod względem materialnym, gdyż w ewidentny sposób przeinaczył on sens, treść i znaczenie przedstawionych mu dowodów. Zdaniem tej federacji kompletne zbadanie akt sprawy z uwzględnieniem stosownego kontekstu powinno było skłonić

Sąd do uznania, że ona — FNCBV — nie uczestniczyła w potajemnym ustnym przedłużeniu porozumienia z dnia 24 października 2001 r. ponad datę wygaśnięcia tego porozumienia.

54 Według FNCBV następujące dokumenty zostały przeinaczone przez Sąd:

- odrębne notatki dyrektora FNB dotyczące spotkania w dniu 29 listopada 2001 r. (pkt 169–174 zaskarżonego wyroku);

- inne dokumenty, które miały potwierdzać, iż federacje wnoszące odwołanie porozumiały się ustnie, mianowicie oświadczenie wiceprzewodniczącego FNB z dnia 4 grudnia 2001 r. złożone *Vendée agricole* i bieżąca notatka *Fédération vendéenne des producteurs* z dnia 5 grudnia 2001 r. (pkt 176 i 177 zaskarżonego wyroku);

- fragmenty notatki informacyjnej FNPL z dnia 10 grudnia 2001 r. (pkt 179 zaskarżonego wyroku) oraz

- fragmenty odrębnych notatek dyrektora FNB dotyczących spotkania w dniu 5 grudnia 2001 r. (pkt 180 zaskarżonego wyroku).

- 55 W odniesieniu do każdego z tych dokumentów FNCBV zarzuca zasadniczo Sądowi, iż przeinaczył ich sens i w związku z tym niewłaściwie ocenił skutki okoliczności faktycznych niniejszej sprawy.
- 56 Komisja utrzymuje, iż w drodze swego zarzutu FNCBV stara się zakwestionować wartość dowodową, jaką Sąd przypisał tym dokumentom.
- 57 W swojej replice FNCBV zaprzecza, jakoby podważała ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd. Zdaniem tej federacji „ustalenia faktyczne mają na celu podważenie okoliczności faktycznych jako takich lub ich oceny, podczas gdy przeinaczeniem jest zmiana treści dowodów, nieuwzględnienie ich istotnych aspektów bądź nieuwzględnienie ich kontekstu”.
- 58 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem z art. 225 WE i z art. 58 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości wynika, że jedynie Sąd jest właściwy do dokonywania, po pierwsze, ustaleń faktycznych — z wyjątkiem sytuacji, gdy nieprawidłowość jego ustaleń wynika z akt sprawy — a po drugie, oceny tych okoliczności faktycznych. Po dokonaniu ustaleń lub oceny okoliczności faktycznych przez Sąd, Trybunał jest uprawniony na podstawie art. 225 WE do kontroli kwalifikacji prawnej tych okoliczności i skutków prawnych, które wywiódł z nich Sąd (zob. w szczególności wyroki z dnia 6 kwietnia 2006 r. w sprawie C-551/03 P General Motors przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-3173, pkt 51, i z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie C-266/06 P Evonik Degussa przeciwko Komisji i Radzie, pkt 72).
- 59 Trybunał nie jest zatem właściwy do ustalania okoliczności faktycznych ani też zasadniczo do badania dowodów, które Sąd dopuścił na poparcie tych okoliczności. Jeśli zatem dowody te uzyskano w prawidłowy sposób przy poszanowaniu ogólnych

zasad prawa i wymogów proceduralnych dotyczących ciężaru dowodu i postępowania dowodowego, wyłącznie do Sądu należy ocena, jaką wagę należy przywiązywać do przedstawionych dowodów. Ocena ta nie stanowi zatem, z wyłączeniem przypadków przeinaczenia tych dowodów, kwestii prawnej, która jako taka podlega kontroli Trybunału (zob. w szczególności ww. wyroki w sprawach: General Motors przeciwko Komisji, pkt 52 i Evonik Degussa przeciwko Komisji i Radzie, pkt 73).

60 Należy również przypomnieć, że takie przeinaczenie musi w oczywisty sposób wynikać z akt sprawy bez konieczności dokonywania nowej oceny faktów i dowodów (zob. w szczególności ww. wyroki w sprawach: General Motors przeciwko Komisji, pkt 54 i Evonik Degussa przeciwko Komisji i Radzie, pkt 74).

61 W niniejszej sprawie FNCBV nie twierdzi, że zrozumienie przez Sąd różnych dokumentów, które ona przytacza, jest nieprawidłowe pod względem materialnym. Zarzuca ona Sądowi między innymi to, że nie uwzględnił istotnych aspektów tych dokumentów i że nie umieścił ich w stosownym kontekście. Należy stwierdzić, że pod pretekstem „przeinaczenia” FNCBV kwestionuje w rzeczywistości ocenę zawartości tych dokumentów dokonaną przez Sąd.

62 Ponadto z zakwestionowanych punktów zaskarżonego wyroku wynika ewidentnie, że Sąd nie zajmuje się tam odczytywaniem treści spornych dokumentów, lecz ich interpretacją. W pkt 169–180 zaskarżonego wyroku, które są kwestionowane przez FNCBV, Sąd bada bowiem różne dokumenty i wskazówki, umieszcza je w stosownym kontekście, dokonuje ich interpretacji i ocenia wartość dowodową każdego z nich. W pkt 185 zaskarżonego wyroku dochodzi on do wniosku, iż Komisja udowodniła w sposób wymagany prawem, że porozumienie z dnia 24 października 2001 r. nadal było stosowane.

63 Jako że jedynie Sąd jest właściwy do dokonywania interpretacji dowodów i oceny ich wartości dowodowej, omawiany tutaj zarzut jest niedopuszczalny.

W przedmiocie zarzutu trzeciego podniesionego przez FNCBV opartego na naruszeniu prawa przy dokonywaniu oceny dowodu udziału tej federacji w porozumieniu ustnym

64 W zarzucie trzecim, który składa się z dwóch części, FNCBV utrzymuje, że Sąd naruszył prawo w pkt 185 zaskarżonego wyroku, uznając za udowodnione to, że uczestniczyła ona w porozumieniu ustnym. Zdaniem tej federacji Sąd nie mógł jej skazać z tytułu jej udziału w tym porozumieniu na podstawie domniemania, lecz powinien był jednoznacznie wykazać, iż uczestniczyła ona w porozumieniu z hodowcami i że hodowcy jednostronnie oświadczyli, iż chcą stosować cennik minimalnych cen skupu jako żądanie związkowe.

65 W pierwszej części tego zarzutu FNCBV twierdzi, że Sąd dokonał błędnej wykładni prawnej okoliczności przyjętych w celu wykazania domniemanej woli tej federacji, by kontynuować porozumienie z dnia 24 października 2001 r. Okoliczności te nie stanowią dowodu na to, że rzeczywiście chciała ona nadal stosować cennik minimalnych cen skupu i zawieszenie przywozu po wygaśnięciu porozumienia z dnia 24 października 2001 r. Federacja ta odnosi się do:

— odrębnych notatek dyrektora FNB dotyczących spotkania w dniu 29 listopada 2001 r. i spotkania w dniu 5 grudnia 2001 r. (pkt 172 i 180 zaskarżonego wyroku);

- wiadomości elektronicznej z dnia 6 grudnia 2001 r. wysłanej przez przedstawiciela Fédération régionale des syndicats d'exploitants agricoles de Bretagne (regionalnej federacji związków zawodowych rolników z Bretanii, zwanej dalej „FRSEA”) do przewodniczących FDSEA z jej regionu (pkt 178 zaskarżonego wyroku);

- notatki informacyjnej FNPL z dnia 10 grudnia 2001 r. (pkt 179 zaskarżonego wyroku);

- notatki FDSEA z Wandei z dnia 18 grudnia 2001 r. (pkt 182 zaskarżonego wyroku) oraz

- dokumentów odnoszących się do akcji lokalnych (pkt 183 i 184 zaskarżonego wyroku).

⁶⁶ W zakresie w jakim FNCBV dąży do podważenia oceny okoliczności faktycznych dokonanej przez Sąd, kwestionując głównie fakt, iż okoliczności przyjęte w pkt 169–184 zaskarżonego wyroku wystarczają do wykazania jej udziału w kontynuowaniu stosowania porozumienia z dnia 24 października 2001 r. po końcu listopada 2001 r., pierwszą część tego zarzutu należy uznać za niedopuszczalną, ponieważ zmierza ona do ponownego zbadania oceny okoliczności faktycznych, do czego — jak przypomniano w pkt 58 i 59 niniejszego wyroku — Trybunał nie jest właściwy w ramach postępowania odwoławczego.

⁶⁷ W drugiej części zarzutu trzeciego FNCBV powołuje się na wewnętrzną sprzeczność uzasadnienia zaskarżonego wyroku, jako że Sąd przyjął, iż ta federacja uczestniczyła w porozumieniu ustnym, i jednocześnie uznał za udowodnione to, że zachowanie zarzucane tej federacji było wynikiem jednostronnej presji wywieranej przez

hodowców. Tym ostatnim stwierdzeniem Sąd uznał w pkt 279 i 289 zaskarżonego wyroku, iż akty przemocy pochodziły wyłącznie ze strony hodowców.

68 Tę drugą część zarzutu trzeciego podniesionego przez FNCBV również należy oddalić, gdyż opiera się ona na zrozumieniu zaskarżonego wyroku, które nie uwzględnia kontekstu, w który wpisują się stosowne ustalenia dokonane przez Sąd, a mianowicie wzięcia pod uwagę przez Komisję okoliczności obciążających w celu podwyższenia grzywien nałożonych na niektóre z federacji hodowców, takich jak FNSEA, FNB i JA.

69 Nie można bowiem zarzucać Sądowi, iż w niniejszym przypadku uzasadnił zaskarżony wyrok w sposób wewnętrznie sprzeczny, gdyż okoliczności obciążające wymienione w pkt 279 i 289 tego wyroku zostały uwzględnione dopiero po tym, jak stopień i okoliczności udziału poszczególnych federacji w porozumieniu ustnym zostały ustalone na podstawie dowodów zbadanych przez Sąd w pkt 169–184 owego wyroku i będących przedmiotem pierwszej części niniejszego zarzutu, która została odrzucona w pkt 66 niniejszego wyroku. Jak uznał rzecznik generalny w pkt 92 swojej opinii, w świetle tych dowodów Sąd mógł, nie przecząc samemu sobie, stwierdzić w niniejszym przypadku istnienie porozumienia, jak również zwrócić uwagę na wywieranie pewnej presji lub przymusu przez hodowców.

70 Wobec tego zarzut trzeci podniesiony przez FNCBV należy odrzucić jako w części niedopuszczalny i oddalić jako w części bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu pierwszego podniesionego przez FNSEA, FNB, FNPL i JA opartego na przeinaczeniu dowodów, jako że Sąd nie uwzględnił dwóch istotnych dowodów świadczących o tym, że porozumienie z dnia 24 października 2001 r. nie zostało przedłużone poza dzień 30 listopada 2001 r., jak również na braku uzasadnienia w odniesieniu do tej kwestii

- 71 W zarzucie pierwszym FNSEA, FNB, FNPL i JA twierdzą, iż Sąd przeinaczył dowody świadczące o tym, że gdy ceny ustalone w cenniku minimalnych cen skupu zostały ujęte w lokalnych porozumieniach pochodzących z okresu po dniu 30 listopada 2001 r., nie było to konsekwencją uzgodnienia woli między federacjami będącymi sygnatariuszami porozumienia z dnia 24 października 2001 r., lecz presji związkowej wywieranej na szczeblu lokalnym przez rolników na ubojnie.
- 72 Zdaniem tych federacji miało to miejsce w przypadku dokumentu wysłanego faksem w dniu 11 grudnia 2001 r. przez jednego z dyrektorów FNB do federacji departamentalnej, który zawierał cennik minimalnych cen skupu wraz ze wzmianką „uwaga, obowiązywanie tego cennika nie zostało przedłużone przez porozumienie”, i komunikatu z dnia 12 grudnia 2001 r. Fédération régionale des syndicats d’exploitants agricoles de Bretagne, w którym jest mowa o tym, że „[b]retońskie FDSEA, jako że uważają obecny rozwój cen za bydło dorosłe za nie do przyjęcia, informują hodowców, iż wywarły na nabywców presję związkową, aby przywrócić ceny równoważne do cen z listopada”.
- 73 Zdaniem FNSEA, FNB, FNPL i JA fakt, iż oba dokumenty wymienione w poprzednim punkcie, które federacje te przekazały Sądowi po rozprawie przeprowadzonej w dniu 17 maja 2006 r., nie są wymienione w zaskarżonym wyroku, świadczy o tym, że Sąd w ogóle ich nie uwzględnił. Utrzymują one, że te dwa dokumenty dowodzą, iż federacje producentów sądziły, że federacje ubojni nie były już związane porozumieniem z dnia 24 października 2001 r. i że w związku z tym producenci mogli uzyskać ceny figurujące w cenniku minimalnych cen skupu przyjętym w ramach tego porozumienia jedynie dzięki presji związkowej wywieranej na szczeblu lokalnym. Nie dokonując badania tych dwóch spornych dokumentów, Sąd naruszył spoczywający na nim obowiązek uzasadnienia, wobec czego zaskarżony wyrok jest nieważny w tym względzie.

- 74 Prawdą jest, że aby wywiązać się prawidłowo z zadania dokonania oceny okoliczności faktycznych sporu, Sąd musi starannie zbadać i uwzględnić wszystkie dokumenty, które zostają mu przedłożone przez strony, w tym dokumenty, które — jak w niniejszym przypadku — zostały włączone do akt sprawy po rozprawie ustnej w ramach środka organizacji postępowania zarządzanego na podstawie art. 64 regulaminu Sądu. Zgadza się również to, że w zaskarżonym wyroku Sąd nie wymienił dwóch spornych dokumentów, to jest faksu z dnia 11 grudnia 2001 r. i komunikatu z dnia 12 grudnia 2001 r.
- 75 Niemniej zgodnie z utrwalonym orzecznictwem obowiązek uzasadnienia nie nakazuje Sądowi dokonania wyjaśnienia w sposób wyczerpujący punkt po punkcie argumentacji przedstawionej przez strony sporu. Uzasadnienie może być zatem dorozumiane, pod warunkiem że umożliwia ono zainteresowanym poznanie powodów, dla których przedsięwzięte zostały dane środki, a właściwemu sądowi dostarcza elementów wystarczających dla dokonania kontroli (zob. podobnie wyroki z dnia 25 października 2001 r. w sprawie C-120/99 Włochy przeciwko Radzie, Rec. s. I-7997, pkt 28, jak również w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/05 P, C-213/05 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 372).
- 76 Jeśli chodzi o ocenę, czy porozumienie z dnia 24 października 2001 r. zostało odnowione ustnie i potajemnie poza dzień 30 listopada 2001 r., Sąd zbadał szczegółowo w pkt 164–184 zaskarżonego wyroku w świetle argumentów wytoczonych przez federacje wnoszące odwołanie dokumenty, na których Komisja oparła się w celu wydania spornej decyzji i których wartość dowodową federacje wnoszące odwołanie podają w wątpliwość. W szczególności Sąd uznał, że z uwagi na treść dokumentów badanych w pkt 169–184 zaskarżonego wyroku doszedł do przekonania, iż — jak utrzymywała to Komisja — na spotkaniach w dniach 29 listopada i 5 grudnia 2001 r. zdecydowano o przedłużeniu porozumienia z dnia 24 października 2001 r.
- 77 Ponadto w pkt 186 i 187 zaskarżonego wyroku Sąd podkreślił, że federacje hodowców kontynuowały potajemnie porozumienie z dnia 24 października 2001 r. i przyjęły przy

tym strategię komunikacyjną polegającą na publicznym twierdzeniu, że to porozumienie nie zostało przedłużone, i na żądaniu stosowania cennika w formie żądań związkowych.

- 78 W tych okolicznościach zarzut pierwszy podniesiony przez FNSEA, FNB, FNPL i JA należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu czwartego podniesionego przez FNCBV, że porozumienie z dnia 24 października 2001 r. i porozumienie ustne nie mają antykonkurencyjnego charakteru

- 79 W zarzucie czwartym, podniesionym pomocniczo, FNCBV twierdzi, iż Sąd powinien był stwierdzić, że porozumienie z dnia 24 października 2001 r. nie ma antykonkurencyjnego charakteru ze względu na kontekst gospodarczy, w jakim doszło do jego zawarcia, oraz że Sąd powinien był przeprowadzić analizę ewentualnych skutków przedłużenia tego porozumienia.

- 80 FNCBV utrzymuje, że dla celów dokonania oceny antykonkurencyjności porozumienia z dnia 24 października 2001 r. Sąd powinien był wziąć pod uwagę kontekst gospodarczy. Zdaniem tej federacji sprawa była bardzo szczególna, jako że dany sektor znajdował się w całkiem wyjątkowej sytuacji gospodarczej, co skłoniło władze wspólnotowe do ustanowienia systemu interwencyjnego, aby skupować tusze mięsne i zapewnić przetrwanie hodowców.

81 FNCBV stoi na stanowisku, że Sąd naruszył prawo, przyjmując, iż Komisja nie była zobowiązana wykazać przedłużenia porozumienia z dnia 24 października 2001 r. poprzez badanie skutków tego porozumienia dla cen stosowanych w rozpatrywanym okresie. W tym względzie FNCBV wnosi do Trybunału o stwierdzenie, że to przedłużenie nie miało żadnych skutków, gdyż różne ubojnie w regionach nie przestrzegały cennika minimalnych cen skupu. W tym celu FNCBV przedstawia tabele, które zawierają ceny praktykowane przez ubojnie z różnych regionów Francji i które mają pokazać, że rzeczywiście praktykowane ceny były różne w poszczególnych regionach i w większości przypadków niższe od cen ustalonych w tym cenniku po zawieszeniu porozumienia z dnia 24 października 2001 r.

82 Zarzut ten nie zasługuje na uwzględnienie, gdyż opiera się on na błędnym zrozumieniu pkt 81–93 zaskarżonego wyroku.

83 W pkt 82 zaskarżonego wyroku Sąd stwierdził bowiem najpierw, że celem zobowiązania do zawieszenia przywozu przewidzianego w porozumieniu z dnia 24 października 2001 r. było odgrodzenie krajowego rynku francuskiego i tym samym ograniczenie konkurencji na jednolitym rynku. Sąd uznał w pkt 84 i 85 tego wyroku, że federacje, które zawarły to porozumienie, uzgodniły cennik minimalnych cen skupu i zobowiązały się zapewnić jego przestrzeganie, przez co ograniczyły one swobodę negocjacji handlowych hodowców i ubojni oraz zakłóciły kształtowanie cen na właściwych rynkach.

84 Następnie w pkt 86–92 zaskarżonego wyroku Sąd zbadał kontekst zawarcia porozumienia z dnia 24 października 2001 r. W tym względzie Sąd uwzględnił zarówno specyfikę rynków rolnych, do których mają zastosowanie — z pewnymi wyjątkami — wspólnotowe reguły konkurencji, jak i okoliczności faktyczne i prawne wprowadzenia w życie tego porozumienia w sytuacji kryzysu w sektorze wołowiny i cielęciny.

- 85 I tak Sąd zauważył, że ceny ustalone za znaczącą część krów były zdecydowanie wyższe niż ceny interwencyjne ustalone przez Komisję. Sąd uznał również, że rozporządzenie Komisji (WE) nr 2790/1999 z dnia 22 grudnia 1999 r. w sprawie stosowania art. 81 ust. 3 traktatu do kategorii porozumień wertykalnych i praktyk uzgodnionych (Dz.U. L 336, s. 21), na które powoływały się federacje wnoszące odwołanie, nie miało zastosowania w niniejszym przypadku, gdyż produkcja członków federacji hodowców przekraczała znacznie pułap 30% właściwego rynku, powyżej którego rozporządzenie to nie pozwala na korzystanie z wyłączenia grupowego ustanowionego na rzecz porozumień wertykalnych.
- 86 Z tego badania zaskarżonego wyroku wynika, że — wbrew twierdzeniom FNCBV — Sąd wziął pod uwagę kontekst gospodarczy porozumienia z dnia 24 października 2001 r. dla celów dokonania oceny jego antykonkurencyjności.
- 87 Ponadto z utrwalonego orzecznictwa wynika, że do celów stosowania art. 81 ust. 1 WE uwzględnianie rzeczywistych skutków porozumienia jest zbędne, jeżeli celem porozumienia jest zapobieżenie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji (zob. podobnie wyroki z dnia 13 lipca 1966 r. w sprawach połączonych 56/64 i 58/64 Consten i Grundig przeciwko Komisji, Rec. s. 429, 496, oraz z dnia 15 października 2002 r. w sprawach połączonych C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, od C-250/99 P do C-252/99 P i C-254/99 P Limburgse Vinyl Maatschappij i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-8375, pkt 491).
- 88 Jako że w niniejszej sprawie Sąd doszedł do wniosku, iż antykonkurencyjny cel porozumienia z dnia 24 października 2001 r. został udowodniony, słusznie uznał on w pkt 93 zaskarżonego wyroku, że Komisja nie miała obowiązku ustalania rzeczywistych skutków środków postanowionych w tym porozumieniu dla konkurencji. Z uwagi na to, że przedłużenie obowiązywania tego porozumienia poza dzień 30 listopada 2001 r. również zostało udowodnione na podstawie poszlak opartych na dokumentach, Sąd nie naruszył prawa, uznając, iż nie było konieczne wykazanie tego przedłużenia także poprzez badanie skutków tego porozumienia dla cen stosowanych w rozpatrywanym okresie.

89 Wobec tego zarzut czwarty podniesiony przez FNCBV należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu trzeciego podniesionego przez FNSEA, FNB, FNPL i JA i zarzutu piątego podniesionego przez FNCBV opartych na naruszeniu prawa przez Sąd przy stosowaniu art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17

90 W zarzucie trzecim FNSEA, FNB, FNPL i JA, popierani przez Republikę Francuską, twierdzą, że Sąd naruszył prawo, orzekając, iż pułap grzywny ustalony w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 może zostać obliczony z uwzględnieniem obrotów ich członków, a nie obrotów każdej z federacji. Federacje wnoszące odwołanie utrzymują, że stanowi to radykalną zmianę wobec ustanowionego w orzecznictwie precyzyjnego, obiektywnego i uzasadnionego wymogu, a mianowicie że uwzględnienie obrotów członków związku przedsiębiorstw w celu obliczenia tego pułapu jest uzależnione od tego, czy związek ten może na mocy swoich przepisów wewnętrznych nakładać na swoich członków zobowiązania. Pomocniczo Republika Francuska dodaje, iż z uwagi na to, że federacje wnoszące odwołanie nie mają uprawnienia do nakładania zobowiązań na swoich członków, Sąd nie powinien był dopuścić uwzględnienia obrotów tych członków w celu obliczenia pułapu grzywny ustalonego we wskazanym powyżej przepisie, nie badając, czy porozumienie z dnia 24 października 2001 r. miało rzeczywiście wpływ na rynek wołowiny i cielęciny.

91 W pierwszej części zarzutu piątego FNCBV twierdzi, że tego rodzaju zmiana orzecznictwa, której nie towarzyszy stosowne uzasadnienie, jest sprzeczna z zasadą pewności prawa, jako że zainteresowane przedsiębiorstwa nie mogłyby odróżnić przypadków, w których pułap 10% ustalony w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 będzie oceniany z uwzględnieniem obrotów związku przedsiębiorstw od przypadków, w których będzie on oceniany w stosunku do sumy obrotów członków tego związku.

- 92 Należy zwrócić uwagę na to, że zarzut trzeci podniesiony przez FNSEA, FNB, FNPL i JA oraz pierwsza część zarzutu piątego podniesionego przez FNCBV opierają się na błędnym założeniu, które zostało słusznie odrzucone przez Sąd w pkt 316–319 zaskarżonego wyroku.
- 93 Zgadza się bowiem to — jak przypominał Sąd w pkt 317 zaskarżonego wyroku — że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pułap 10% ustalony w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 może zostać obliczony z uwzględnieniem obrotów osiągniętych przez wszystkie przedsiębiorstwa będące członkami związku przedsiębiorstw, przy najmniej jeżeli związek ten może na mocy swoich przepisów wewnętrznych nakładać na swoich członków zobowiązania. Jednakże — jak stwierdził Sąd w następnym punkcie tegoż wyroku — to orzecznictwo nie wyklucza możliwości uwzględnienia w pewnych szczególnych okolicznościach także obrotów członków związku przedsiębiorstw nawet wtedy, gdy związek ten nie ma formalnie uprawnienia do nakładania zobowiązań na swoich członków.
- 94 FNSEA, FNB, FNPL i JA twierdzą niemniej, że w nowszym orzecznictwie, to jest w pkt 66 ww. wyroku w sprawie Finnboard przeciwko Komisji, Trybunał wykluczył jasno uwzględnienie obrotów członków związku przedsiębiorstw, jeżeli nie ma ona możliwości nakładania zobowiązań na swoich członków.
- 95 Takie zrozumienie ww. wyroku w sprawie Finnboard przeciwko Komisji nie może zostać przyjęte.
- 96 Jak podniósł bowiem rzecznik generalny w pkt 53 swojej opinii, z kontekstu, w jaki wpisuje się pkt 66 ww. wyroku w sprawie Finnboard przeciwko Komisji, wynika, że przedsiębiorstwa będące członkami związku, na który Komisja nałożyła grzywnę, nie uczestniczyły w popełnieniu naruszenia. W tych oto okolicznościach Trybunał orzekł, że jeśli grzywna nakładana jest na związek przedsiębiorstw, którego własny obrót nie odzwierciedla jego rozmiaru ani pozycji rynkowej, Komisja może uwzględnić obroty

przedsiębiorstw będących członkami tego związku w celu wymierzenia sankcji o odstraszającym skutku, ale do tego konieczne jest, by dany związek miał możliwość nakładania zobowiązań na swych członków na mocy swych przepisów wewnętrznych.

97 W konsekwencji — jak podkreśliła Komisja — Sąd miał prawo uznać, że w przypadku gdy, tak jak w niniejszej sprawie, członkowie związku przedsiębiorstw uczestniczyli aktywnie we wprowadzeniu w życie antykonkurencyjnego porozumienia, obroty tych członków mogły zostać uwzględnione w celu ustalenia sankcji, nawet jeśli dany związek — w odróżnieniu od sytuacji wskazanej w pkt 66 ww. wyroku w sprawie Finnboard przeciwko Komisji — nie ma możliwości nakładania zobowiązań na swoich członków. W związku z tym Sąd słusznie orzekł w pkt 319 zaskarżonego wyroku, że takie uwzględnienie jest uzasadnione w przypadkach „gdy naruszenie popełnione przez związek dotyczy działalności jego członków i gdy określone praktyki antykonkurencyjne są wykonywane przez związek bezpośrednio na rzecz jego członków i we współpracy z nimi, przy czym związek nie ma obiektywnych interesów o charakterze autonomicznym w stosunku do interesów jego członków”.

98 Ponadto każda inna interpretacja byłaby sprzeczna z koniecznością zapewnienia odstraszającego skutku sankcji za naruszenia wspólnotowych reguł konkurencji. Jak słusznie bowiem zauważył Sąd w pkt 318 zaskarżonego wyroku, uprawnienie Komisji do nakładania grzywn w wysokości stosownej do sprawców naruszeń mogłoby bowiem zostać zagrożone, gdyby na związki przedsiębiorstw o niewielkich obrotach, które skupiają dużą liczbę przedsiębiorstw, ale nie mają możliwości formalnego nakładania na nie zobowiązań, a łącznie osiągają duże obroty, można było nakładać jedynie bardzo niskie grzywny, nawet jeśli popełnione przez nie naruszenia wywierałyby znaczący wpływ na właściwe rynki.

99 Wbrew temu, co utrzymuje FNCBV, z pkt 318–325 zaskarżonego wyroku jasno wynika, iż Sąd uzasadnił swój wyrok w tej kwestii w sposób wymagany prawem.

100 Federacje wnoszące odwołanie twierdzą również, że w pkt 320–323 zaskarżonego wyroku, aby wyłączyć w niniejszej sprawie zastosowanie utrwalonego orzecznictwa odnoszącego się do przypadków, w których pułap 10% obrotów ustalony w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 powinien zostać obliczony w stosunku do obrotów osiągniętych przez wszystkie przedsiębiorstwa będące członkami związku, Sąd przyjął cztery kryteria na podstawie okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, które określił jako „szczególne okoliczności”. Chodzi o przypadki, w których naczelnym zadaniem związku przedsiębiorstw jest obrona i reprezentowanie interesów jego członków, sporne antykonkurencyjne porozumienie dotyczy działalności członków tego związku, a nie działalności samego związku, porozumienie to zostało zawarte na rzecz członków danego związku i ci członkowie współpracowali przy wprowadzaniu w życie spornej praktyki antykonkurencyjnej.

101 Zdaniem FNSEA, FNB, FNPL i JA trzy z tych kryteriów naturalnie występują w przypadku związku przedsiębiorstw. Jednakże porozumienia lokalne i akcje niektórych grup hodowców, o których wspomniano w pkt 323 zaskarżonego wyroku, nie dowodzą współpracy wszystkich członków tych federacji aktywnych na rynku wołowiny i cielęciny, lecz wykazują jedynie współpracę niektórych spośród nich. Wobec tego wnioszek, do którego doszedł Sąd, nie jest — w opinii tych federacji — uzasadniony obiektywnym związkiem między nimi a wszystkimi ich członkami i nie opiera się na pośrednim uczestnictwie tych członków w praktyce antykonkurencyjnej będącej przedmiotem sporu w niniejszej sprawie.

102 Te argumenty opierają się na błędnym zrozumieniu zaskarżonego wyroku i nie mogą zostać uwzględnione.

103 W pkt 319 zaskarżonego wyroku Sąd określił bowiem nowe szczególne okoliczności mające zastosowanie w przypadku naruszeń popełnionych przez związki przedsiębiorstw, które dochodzą do okoliczności już uznanych w orzecznictwie. Natomiast w pkt 320–323 zaskarżonego wyroku Sąd zbadał, czy w przypadku federacji wnoszących odwołanie w niniejszej sprawie występowały szczególne okoliczności, aby móc zdecydować, czy pułap 10% ustalony w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 powinien zostać określony na podstawie obrotów ich członków, a nie na podstawie obrotów tych federacji.

104 Należy zwrócić po pierwsze uwagę na to, że FNSEA, FNB, FNPL i JA nie kwestionują ustaleń dokonanych w stosunku do nich przez Sąd w pkt 320–322 zaskarżonego wyroku, oraz po drugie na to, że — jak przypomniano w pkt 59 niniejszego wyroku — ocena okoliczności faktycznych i dowodów nie stanowi, z wyłączeniem przypadków ich przeinaczenia, kwestii prawnej, która jako taka podlega kontroli Trybunału w ramach postępowania odwoławczego (zob. wyroki z dnia 19 września 2002 r. w sprawie C-104/00 P DKV przeciwko OHIM, Rec. s. I-7561, pkt 22; z dnia 13 marca 2008 r. w sprawie C-125/06 P Komisja przeciwko Infront WM, Zb.Orz. s. I-1451, pkt 57). Niemniej przeinaczenie okoliczności faktycznych nie jest podnoszone w niniejszej sprawie przed Trybunałem.

105 Zdaniem FNCBV dwa z czterech wymaganych kumulatywnych kryteriów ustalonych przez Sąd nie są spełnione w jej przypadku. Federacja ta twierdzi po pierwsze, że podpisanie porozumienia z dnia 24 października 2001 r. nie leżało w interesie jej członków, gdyż zawierało ono postanowienia dotyczące zalecanych minimalnych cen skupu bydła. Porozumienie to było zatem sprzeczne z ich interesami. Co więcej, podpisanie tego porozumienia nie umożliwiło zniesienia blokad ubojni, jako że te blokady nadal były kontynuowane, co wynika z akt sprawy Komisji. Okoliczność, iż członkowie tej federacji nie mieli interesu w podpisaniu porozumienia z dnia 24 października 2001 r., potwierdza zresztą bardzo niewielka liczba porozumień lokalnych przytoczonych przez Komisję.

- 106 Po drugie, o autonomii interesów FNCBV w stosunku do interesów jej członków świadczy nie tylko fakt, że nie ma ona uprawnień do nakładania zobowiązań na swoich członków, ale również ograniczona liczba porozumień lokalnych pochodzących z czasu po podpisaniu porozumienia z dnia 24 października 2001 r.
- 107 Tego argumentu nie można uwzględnić.
- 108 Z uwagi na to bowiem, że ocena okoliczności faktycznych należy do wyłącznej właściwości Sądu, Trybunał nie jest uprawniony do sprawdzenia, czy Sąd słusznie doszedł do wniosku w pkt 322 zaskarżonego wyroku, że porozumienie z dnia 24 października 2001 r. zostało zawarte bezpośrednio na rzecz podstawowych członków FNCBV oraz w pkt 323 tegoż wyroku, że to porozumienie zostało wykonane w szczególności poprzez zawarcie porozumień lokalnych pomiędzy federacjami departamentalnymi i lokalnymi rolniczymi związkami zawodowymi z jednej strony oraz przedsiębiorstwami ubożymi z drugiej strony.
- 109 FNCBV utrzymuje również, że ani Komisja, ani Sąd nie wykazali, iż niemożliwe było uczynienie przedsiębiorstw będących członkami federacji wnoszących odwołanie adresatami decyzji Komisji, tak by grzywny zostały nałożone na poszczególnych członków. Zdaniem FNCBV z pkt 5 lit. c) wytycznych wynika, że jedynie wtedy, gdy niemożliwe jest nałożenie grzywien na poszczególnych członków związku przedsiębiorstw, Komisja może nałożyć grzywnę na sam związek, której wysokość odpowiada łącznej kwocie grzywien, jakie nałożyłaby ona na członków tego związku. Ze względu na to, że Komisja i Sąd nie starali się uzasadnić użycia skumulowanych obrotów członków federacji wnoszących odwołanie w celu obliczenia wysokości grzywien nałożonych na te federacje, zaskarżony wyrok jest niezgodny z prawem i powinien zostać uchylony.

- 110 Należy stwierdzić, że to twierdzenie dotyczące naruszenia pkt 5 lit. c) wytycznych zostało wysunięte przez FNCBV po raz pierwszy na etapie odwołania. Stanowi ono zatem zgodnie z art. 42 § 2 regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 118 regulaminu, nowy zarzut, który jest niedopuszczalny, gdyż nie opiera się on na okolicznościach faktycznych i prawnych, które wyszły na jaw w trakcie postępowania.
- 111 Z tego wynika, że zarzut trzeci podniesiony przez FNSEA, FNB, FNPL i JA oraz pierwszą część zarzutu piątego podniesionego przez FNCBV należy odrzucić jako w części niedopuszczalne i oddalić jako w części bezzasadne.
- 112 W drugiej części zarzutu piątego FNCBV twierdzi, że motywy uzasadnienia podane w pkt 320 i nast. zaskarżonego wyroku pozostają w sprzeczności z motywami uzasadnienia przedstawionymi w pkt 341 i nast. tegoż wyroku, jeśli chodzi o zastosowanie zasady zakazu kumulacji sankcji.
- 113 Z pkt 341 zaskarżonego wyroku wynika bowiem, że Sąd położył nacisk na podpisanie, udział, odpowiedzialność, indywidualną rolę, a nawet wprowadzenie w życie porozumienia z dnia 24 października 2001 r. przez federacje wnoszące odwołanie, aby uzasadnić to, że sankcja została wymierzona w stosunku do tych federacji, a nie ich członków. Natomiast w pkt 320 i nast. tegoż wyroku nacisk został położony na to, iż to porozumienie nie dotyczyło działalności federacji wnoszących odwołanie, że przyjęte środki nie miały na nie wpływu, że to porozumienie zostało zawarte bezpośrednio na rzecz członków tych federacji oraz wreszcie na to, że to porozumienie zostało wprowadzone w życie przez członków tych federacji.

- 114 A zatem Sąd przedstawił dwa sprzeczne ze sobą uzasadnienia: w pierwszym przypadku w odniesieniu do twierdzenia, że federacje wnoszące odwołanie odgrywały bezpośrednią i aktywną rolę w zawarciu i we wprowadzeniu w życie porozumienia z dnia 24 października 2001 r., zaś w drugim przypadku w odniesieniu do twierdzenia, że te federacje były jedynie przejrzystym narzędziem służącym realizacji akcji ich członków.
- 115 Ponadto stwierdzając w pkt 341 zaskarżonego wyroku osobisty udział federacji wnoszących odwołanie w naruszeniach ukaranych w spornej decyzji, Sąd uznał w dorozumiany sposób, że uwzględnienie obrotów ich członków w celu obliczenia pułapu 10% obrotów wskazanego w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 nie było uzasadnione w niniejszym przypadku.
- 116 Republika Francuska uważa, iż stwierdzenie poczynione przez Sąd w pkt 343 zaskarżonego wyroku, że w spornej decyzji nie wymierzono sankcji w stosunku do podstawowych członków federacji wnoszących odwołanie, zdaje się być w sprzeczności z tym, że w pkt 319 tegoż wyroku uwzględnienie obrotów tych członków w celu obliczenia wspomnianego pułapu 10% uzasadnił on tym, że porozumienie z dnia 24 października 2001 r. zostało zawarte bezpośrednio na rzecz tych członków i we współpracy z nimi.
- 117 Podnoszona tu wewnętrzna sprzeczność uzasadnienia opiera się na błędnym zrozumieniu zaskarżonego wyroku. Z tego powodu druga część zarzutu piątego podniesionego przez FNCBV nie może zostać uwzględniona.
- 118 Należy bowiem stwierdzić, że aby zdecydować, czy pułap 10% ustalony w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 powinien zostać obliczony w stosunku do obrotów wszystkich

członków federacji wnoszących odwołanie, Sąd sprawdził w pkt 320–323 zaskarżonego wyroku, czy w ich przypadku występowały szczególne okoliczności wskazane w pkt 319 tegoż wyroku, a mianowicie, czy naruszenie popełnione przez te federacje dotyczyło działalności ich członków i czy sporne praktyki antykonkurencyjne były stosowane przez te federacje bezpośrednio na rzecz ich członków i we współpracy z nimi. W ramach tego badania Sąd przyjrzał się zadaniom ciążącym na federacjach wnoszących odwołanie, zajął się ustaleniem działalności wskazanej w porozumieniu z dnia 24 października 2001 r. i beneficjentów tego porozumienia oraz zbadaniem szczegółowych warunków jego wykonania.

119 Natomiast w pkt 341–345 zaskarżonego wyroku Sąd oddalił zarzut odnoszący się do naruszenia przez Komisję zasady zakazu kumulacji sankcji. W tym względzie z jednej strony Sąd stwierdził, że sankcje nałożone na poszczególne federacje wnoszące odwołanie zostały wymierzone z powodu udziału i własnej odpowiedzialności każdej z nich w naruszeniu, gdyż wszystkie federacje wnoszące odwołanie uczestniczyły w nim, nawet jeśli z różną intensywnością i zaangażowaniem. Z drugiej strony Sąd uznał, że w spornej decyzji Komisja nie ukarała wielokrotnie tych samych jednostek lub tych samych osób za te same czyny, ponieważ nie nałożyła ona sankcji na bezpośrednich czy pośrednich członków podstawowych tych federacji.

120 Sąd nie uzasadnił zatem w sposób wewnętrznie sprzeczny swego wyroku, dochodząc na podstawie swego rozumowania w pkt 324 zaskarżonego wyroku do wniosku, iż uwzględnienie obrotów podstawowych członków federacji wnoszących odwołanie do celów obliczenia pułapu 10%, o którym mowa w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, było uzasadnione oraz w pkt 344 tegoż wyroku, że brak jest tożsamości podmiotów popełniających naruszenie, ponieważ w spornej decyzji Komisja nie ukarała wielokrotnie tych samych jednostek lub tych samych osób za te same czyny.

121 Z tego wynika, że drugą część zarzutu piątego podniesionego przez FNCBV należy oddalić jako bezzasadną.

122 Wobec tego zarzut trzeci podniesiony przez FNSEA, FNB, FNPL i JA i zarzut piąty podniesiony przez FNCBV należy w całości oddalić.

W przedmiocie zarzutu czwartego podniesionego przez FNSEA, FNB, FNPL i JA opartego na naruszeniu zasady zakazu kumulacji sankcji i zasady proporcjonalności sankcji, jako że Sąd nałożył na każdą z tych federacji odrębną grzywnę, uwzględniając zsumowane obroty ich wspólnych członków

123 W zarzucie czwartym FNSEA, FNB, FNPL i JA utrzymują, że Sąd nie mógł, nie naruszając przy tym zasad zakazu kumulacji i proporcjonalności sankcji i nie przecząc samemu sobie, nałożyć odrębnych grzywien na FNSEA i na każdą z jej trzech podfederacji, których członkowie aktywni na rynku wołowiny i cielęciny należą do kilku z nich. Sąd powinien był stwierdzić, że żadna z czterech federacji nie ma interesów o charakterze autonomicznym w stosunku do interesów ich wspólnych członków, jak też w stosunku do interesów trzech pozostałych federacji, i nie powinien był potwierdzić sposobu obliczenia wysokości grzywien zastosowanego przez Komisję do każdej z federacji, który opierał się na skumulowanych obrotach tych członków.

124 Federacje wnoszące odwołanie twierdzą, że Sąd, aby uzasadnić kumulację sankcji, uwzględnił każdą z tych czterech federacji w ogólnym kontekście, to jest jako jednostki z niezależną osobowością prawną, które mają własny budżet i własne interesy. Natomiast aby uzasadnić nieprzekroczenie pułapu, uwzględnił on każdą z tych federacji

w szczególnym kontekście zawarcia porozumienia z dnia 24 października 2001 r., to jest jako federacje, które działały w jednym i tym samym interesie, a mianowicie w interesie ich wspólnych członków aktywnych na rynku wołowiny i cielęciny. Wszystkie cztery federacje wnoszące odwołanie stoją na stanowisku, że tylko na jedną federację — albo na FNSEA, albo na FNB — do której należą wszyscy wspólni członkowie, można było nałożyć sankcję uwzględniającą zdolność finansową tych członków, zaś sankcja wymierzona trzem pozostałym federacjom powinna była brać pod uwagę wyłącznie kwotę ich własnych przychodów.

¹²⁵ Republika Francuska uważa, że z uwagi na to, iż podstawowi członkowie czterech federacji wnoszących odwołanie mogą należeć do kilku z nich, Sąd przecenił siłę gospodarczą tych federacji. W związku z tym uwzględnienie obrotów członków każdej z czterech federacji wnoszących odwołanie w celu obliczenia pułapu grzywien nałożonych na te federacje prowadzi nieuchronnie do tego, że nałożone na nie grzywny są nieproporcjonalne.

¹²⁶ Te argumenty, które zostały już przedstawione w pierwszej instancji przez te same federacje wnoszące odwołanie, zostały oddalone przez Sąd w pkt 340–346 zaskarżonego wyroku.

¹²⁷ Sąd przypomniał bowiem najpierw orzecznictwo, zgodnie z którym stosowanie zasady *ne bis in idem*, która zakazuje powtórnego karania tej samej osoby za to samo bezprawne zachowanie w celu ochrony tego samego dobra prawnego, jest obwarowane trzema warunkami, to jest tożsamością zdarzeń, podmiotu popełniającego naruszenie i chronionego interesu prawnego, oraz stwierdził, że w niniejszym przypadku Komisja ukarała federacje wnoszące odwołanie z powodu udziału w naruszeniu i w zależności od stopnia własnej odpowiedzialności każdej z tych federacji za to naruszenie.

- 128 Sąd uznał następnie, iż okoliczność, że FNB, FNPL oraz JA są członkami FNSEA, nie oznacza, iż te związki zostały wielokrotnie ukarane za to samo naruszenie, gdyż związki te mają niezależne osobowości prawne, odrębne budżety i cele, które nie zawsze są zbieżne, jak również prowadzą one własne działania związkowe dla obrony własnych i specyficznych interesów.
- 129 Wreszcie na podstawie orzecznictwa, zgodnie z którym okoliczność uwzględnienia obrotów członków związku przedsiębiorstw przy określaniu pułapu 10% nie oznacza, że została na nich nałożona grzywna ani nawet, że dany związek ma obowiązek odzyskania od swoich członków swoich obciążeń (zob. ww. wyrok Sądu w sprawie CB i Europy przeciwko Komisji, pkt 139), Sąd stwierdził w pkt 343 zaskarżonego wyroku, że ponieważ rolnicy indywidualni, którzy są pośrednimi członkami federacji wnoszących odwołanie, nie zostali ukarani w spornej decyzji, nie można uznać, iż okoliczność, że podstawowi członkowie FNB, FNPL oraz JA są równocześnie członkami FNSEA, uniemożliwia Komisji ukaranie indywidualnie każdej z tych federacji.
- 130 Wobec tego Sąd mógł dojść w pkt 344 zaskarżonego wyroku do wniosku, że nie naruszono zasady *ne bis in idem*, gdyż brak było tożsamości podmiotów popełniających naruszenie oraz że nie doszło także do naruszenia zasady proporcjonalności, ponieważ grzywny nie zostały podwójnie nałożone na bezpośrednich czy pośrednich członków federacji wnoszących odwołanie za jedno i to samo naruszenie.
- 131 Z tego wynika, że zarzut czwarty podniesiony przez FNSEA, FNB, FNPL i JA należy oddalić jako bezzasadny.

W przedmiocie zarzutu szóstego podniesionego przez FNCBV zmierzającego do obniżenia kwoty nałożonej na nią grzywny

¹³² W zarzucie szóstym FNCBV zarzuca Sądowi, jakoby naruszył on art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, ustalając wymierzoną jej grzywnę na 360 000 EUR, gdyż kwota ta stanowi niemal 20% jej obrotów, czyli kwoty jej przychodów, choć w przepisie tym ustalono pułap grzywny, która może zostać nałożona, na 10% obrotów przedsiębiorstw popełniających naruszenie.

¹³³ Niemniej z uwagi na to, że ten zarzut opiera się na założeniu, że w celu sprawdzenia, czy kwota nałożonej grzywny przekracza pułap 10% obrotów ustalony w art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17, Komisja nie miała prawa uwzględnić obrotów członków federacji wnoszących odwołanie, należy go oddalić, ponieważ to założenie jest błędne z powodów wskazanych w pkt 92–111 niniejszego wyroku.

¹³⁴ Jako że żaden z zarzutów podniesionych przez federacje wnoszące odwołanie nie został uwzględniony, odwołanie należy oddalić w całości.

W przedmiocie kosztów

- 135 Zgodnie z art. 122 akapit pierwszy regulaminu, jeżeli odwołanie jest bezzasadne, Trybunał rozstrzyga o kosztach. Zgodnie z art. 69 § 2 regulaminu, mającym zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 118 regulaminu, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.
- 136 Ponieważ Komisja wniosła o obciążenie federacji wnoszących odwołanie kosztami postępowania, a federacje te przegrały sprawę, należy obciążyć je kosztami postępowania.
- 137 Republika Francuska pokrywa własne koszty.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

1) Odwołania zostają oddalone.

2) Coop de France bétail et viande, dawniej Fédération nationale de la coopération bétail et viande (FNCBV), Fédération nationale des syndicats

d'exploitants agricoles (FNSEA), Fédération nationale bovine (FNB), Fédération nationale des producteurs de lait (FNPL) i Jeunes agriculteurs (JA) zostają obciążone kosztami postępowania.

3) Republika Francuska pokrywa własne koszty.

Podpisy